

STAIR TRIN 1

Byg jeres egne *principper*

En guide til at skabe sociotekniske AI-principper forankret i jeres teams kontekst, værdier og behov.

Louise Harder Fischer, Sanna Marttila & Martin Lassen-Vernal

IT-Universitetet i København · April 2026

www.STAIRmethod.org

HVORFOR TRIN 1?

Gør det til jeres eget

STAIR tilbyder otte grundprincipper som et universelt udgangspunkt. Men den virkelige styrke kommer af at bygge jeres egne — forankret i jeres specifikke kontekst, faglige identitet og de samtaler, jeres team faktisk har brug for at have.

Trin 1 giver jer en struktureret proces for det. I besvarer fem grundlæggende spørgsmål sammen, og svarene bliver råmaterialet til jeres egne principper.

Processen

Saml jeres team

Bring de mennesker sammen, der skal arbejde med AI. Det er ikke en ledelsesøvelse — det er en teamsamtale.

Modellen

Udforsk fem spørgsmål

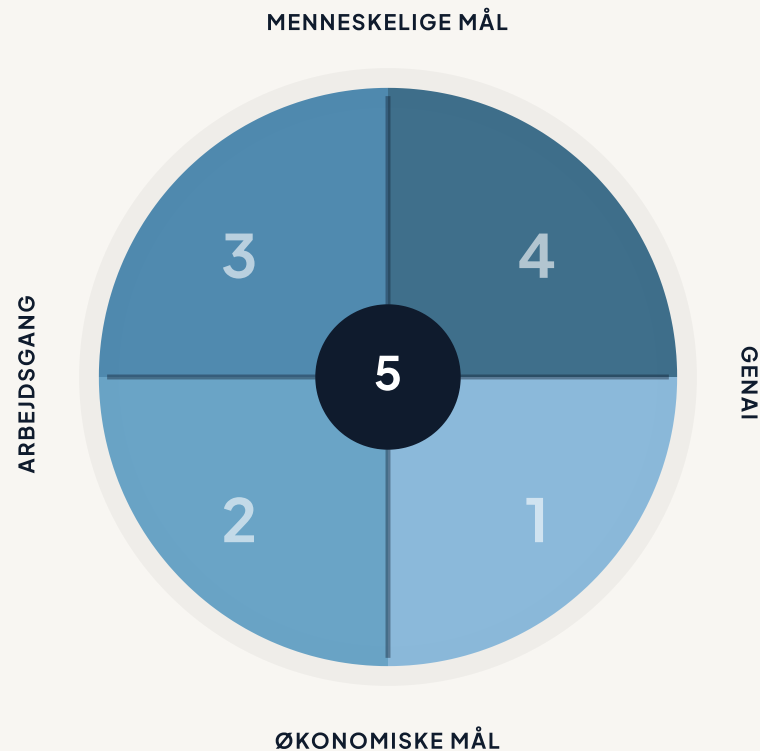
Brug STAIR-modellens diagram til at arbejde jer igennem fem grundlæggende spørgsmål — én kvadrant ad gangen.

Resultatet

Skriv jeres principper

Omsæt jeres noter og mønstre til korte, klare udsagn. De bliver jeres kompas for AI-beslutninger.

STAIR-MODELLEN

Fem spørgsmål, fire akser

STAIR-modellen kortlægger forholdet mellem mennesker og teknologi på tværs af fire dimensioner. Hver kvadrant rummer et grundlæggende spørgsmål. Midten — spørgsmål 5 — er der, hvor jeres kerneværdier bor.

De fire akser repræsenterer det sociotekniske perspektiv: balancen mellem menneskelige mål og økonomiske mål, mellem eksisterende arbejdsgange og nye AI-muligheder.

MENNESKELIGE MÅL

ØKONOMISKE MÅL

ARBEJDSGANG

GENAI

Sådan bruges modellen

Det her er en samtaleguide, ikke en test. Tag jer tid. Målet er ærlig refleksion, ikke perfekte svar.

FØRST

Beskriv jeres kontekst

Hvad laver jeres team? Hvilket AI-scenarie udforsker I — et konkret værktøj, en ændret arbejdsgang eller en generel drøftelse af AI's rolle?

DEREFTER

Udforsk hvert spørgsmål

Arbejd jer igennem de fem spørgsmål på de følgende sider. I behøver ikke gå i rækkefølge — start der, hvor det føles mest relevant. Brug samtaleprompts til at gå dybere.

UNDERVEJS

Tag noter

Skriv ned, hvad der dukker op. Enigheder, uenigheder, åbne spørgsmål — alt sammen. Jeres noter bliver grundlaget for jeres egne principper.

1

SPØRGSMÅL 1 · ØKONOMISKE MÅL ↔ GENAI

Hvilken værdi tilføres?

Hvilken værdi skal AI skabe for jer? Tænk ud over hastighed og effektivitet. Værdi kan betyde kvalitet, tillid, læring, faglig udvikling, trivsel — eller noget helt andet.

Det vigtige er at være bevidst om, hvad I opnår, og hvad I eventuelt giver afkald på. Én type værdi er ikke nødvendigvis bedre end en anden — men I skal vide, hvilke der betyder noget for jer.

✍ PLADS TIL JERES NOTER

DRØFT SAMMEN

Hvordan ville et *godt* resultat se ud for alle involverede — brugere, medarbejdere, organisationen?

Er der risiko for, at der også mistes værdi? Hvor? Er I villige til at løbe den risiko?

Hvad er forholdet mellem den kortsigtede gevinst og den langsigtede værdi?

Hvis AI sparer tid, men ingen ved hvad de skal bruge tiden til — er det så værdi?

2

SPØRGSMÅL 2 · ARBEJDSGANG ↔ ØKONOMISKE MÅL

Hvilken rolle agerer AI-modellen i dit arbejde?

Er AI en hjælper, en partner, en beslutningstager? Svaret vil være forskelligt afhængigt af opgaven — og det skal det være. Spørgsmålet er, om I har truffet det valg bevidst.

Overvej, hvor AI's involvering bør stoppe. Ikke alt bliver bedre af automatisering, og nogle ting skal forblive grundlæggende menneskelige.

✍ PLADS TIL JERES NOTER

DRØFT SAMMEN

For det scenarie I udforsker — hvilken rolle spiller AI faktisk? Er det den rolle, I havde tiltænkt?

Hvad skal forblive grundlæggende menneskeligt i jeres arbejde?

Er der opgaver, hvor AI føles som det forkerte værktøj?

Hvor stopper "assisteret af AI" og hvor begynder "erstattet af AI"?

3

SPØRGSMÅL 3 · Menneskelige mål ↔ Arbejdsgang

Hvilke ændringer ser du på kort og lang sigt?

Al ændrer tingene — nogle gange på forventede måder, nogle gange ikke. Roller skifter. Samarbejds mønstre ændrer sig. Kompetencer, der var centrale, kan blive mindre relevante, og nye opstår.

Dette spørgsmål beder jer se ærligt fremad. Hvad begejstrer jer ved de ændringer? Hvad bekymrer jer?

✍ PLADS TIL JERES NOTER

DRØFT SAMMEN

Hvilke skift forventer I i roller, samarbejde og daglige rutiner?

Hvilke kompetencer kan blive vigtigere? Hvilke kan svinde?

Er der ændringer, I ville ønske at modstå eller bremse?

Hvad ville I savne ved den måde, I arbejder på i dag?

4

SPØRGSMÅL 4 · GENAI ↔ MENNESKELIGE MÅL

Hvordan sikres trivsel og effektivitet?

Det her er spændingsfeltet i de fleste AI-samtaler. Hvordan sikrer I, at AI understøtter både produktivitet og et meningsfuldt arbejdsliv? De to er ikke altid i konflikt — men de er heller ikke altid i overensstemmelse.

Overvej, om I kan stå inde for det arbejde, AI hjælper med at producere. Om det afspejler jeres standarder, jeres faglighed, jeres dømmekraft.

✍ PLADS TIL JERES NOTER

DRØFT SAMMEN

Gør AI jeres arbejde mere meningsfuldt — eller mindre?

Kan I stå inde for kvaliteten af det arbejde, AI hjælper med at producere?

Hvordan ville I opdage, om AI påvirkede trivslen i jeres team negativt?

Hvis effektiviteten stiger, men arbejdsglæden falder — er det så en god handel?

5

SPØRGSMÅL 5 · MIDTEN

Hvilke grundlæggende værdier er vigtige at bibeholde i arbejdet?

Det er spørgsmålet i modellens midte — bogstaveligt og billedligt. Enhver organisation, ethvert team, enhver fagperson har værdier, der ikke bør kompromitteres, uanset teknologien.

Navngiv dem. Gør dem eksplicite. De bliver ankeret for alt andet, I bygger.

✍ PLADS TIL JERES NOTER

DRØFT SAMMEN

Hvad er det ikke-forhandlingsbare i den måde, I arbejder på?

Hvis I kunne beskytte én ting i jeres faglige praksis mod at blive ændret af AI — hvad ville det være?

Er der værdier, I deler som team, som I ikke har sat ord på før?

Hvad ville jeres arbejde miste, hvis det mistede sit menneskelige aftryk?

De fem spørgsmål på ét blik

Brug disse kort som hurtig reference under jeres session. Hvert kort knytter sig til en kvadrant i STAIR-modellen.

1

Hvilken værdi tilføres?

Ud over hastighed — kvalitet,
mening, udvikling?

2

Hvilken rolle spiller AI?

Hjælper, partner eller
beslutningstager?

3

Hvilke ændringer ser du?

I roller, rutiner og kompetencer?

4

Trivsel & effektivitet?

Kan I have begge dele? Hvordan?

5

Kerneverdier?

Hvad må aldrig kompromitteres?

Fra noter til principper

Se på det, I har skrevet ned. Mønstrene — værdier I blev ved med at vende tilbage til, grænser I trak, bekymringer I delte — er råmaterialet til jeres principper.

Hvad er et princip?

Et kort, klart udsagn om hvad der betyder noget for jeres team, når I bruger AI. Det behøver ikke være perfekt. Det behøver ikke være akademisk. Det skal være jeres — noget I genkender og kan stå inde for.

Hvor mange skal I have?

Der er intet magisk tal. STAIR-grundlaget har otte, men jeres team har måske fire eller tolv. Det vigtige er, at hvert princip indfanger noget reelt fra jeres samtale.

Hvad sker der så?

Jeres principper bliver grundlaget for Trin 2: regelmæssige, strukturerede samtaler om AI med udgangspunkt i jeres egne principper. De er ikke regler hugget i sten — de udvikler sig med jeres erfaringer.

Missionserklæringen

Når I har jeres principper, kan de fungere som en fælles forpligtelse — en erklæring om, hvordan jeres team vælger at arbejde med AI. Noget i retning af:

*"Når vi implementerer og anvender generativ AI, vil vi sikre produktivitet, trivsel og meningsfuldhed i vores arbejdsgange. Derfor har vi hos **[jeres organisation]** udviklet følgende sociotekniske principper, der vil hjælpe os med at reflektere løbende over vores brug af AI — og tjene som vogtere af hvad vi ser som en ansvarlig og afbalanceret tilgang i den daglige brug af kunstig intelligens."*

Det her er en skabelon. Skriv den om i jeres egne ord. Det vigtige er, at den indfanger, hvorfor jeres principper eksisterer, og hvad de beskytter.

Hvert princip har dimensioner

Hvert princip kan reflekteres på forskellige niveauer. Hvordan gælder det for dig individuelt? For jeres team? For organisationen som helhed? Og videre?

EKSEMPEL PÅ PRINCIP

"AI må ikke udhule samarbejde eller faglig identitet på arbejdspladsen."

Hvert niveau spørger: hvordan gælder dette princip i denne skala?

NIVEAU	HVAD DET BETYDER FOR DETTE PRINCIP
Individ	Hvordan påvirker det mig personligt? Mine kompetencer, min tryghed, min oplevelse af mening?
Gruppe	Hvordan påvirker det den måde, vores team samarbejder, deler viden og støtter hinanden?
Enhed	Hvordan påvirker det vores afdelings arbejdsgange, roller og måder at arbejde sammen på?
Afdeling	Hvordan former det organisationskulturen, retningslinjerne og den måde, vi taler om AI?
Nationalt	Hvordan relaterer det sig til national regulering, branchestandarder eller samfundsmæssige forventninger?

At lede sessionen

Den person, der leder Trin 1-samtalen, behøver ikke være AI-ekspert. De skal være nysgerrige, neutrale og gode til at skabe rum.

Sæt rammen. Forklar, at det er en reflekterende samtale, ikke et beslutningsmøde. Der er ingen forkerte svar.

Start med konteksten. Lad nogen beskrive det AI-scenarie, I udforsker. Vær konkret — en reel opgave, et reelt værktøj, en reel arbejdsgang.

Ét spørgsmål ad gangen. Skynd jer ikke igennem alle fem. Det er bedre at gå i dybden med tre end at skimme alle fem.

Fang alt. Udpeg en notetager. Skriv præcise formuleringer ned — det sprog, jeres team bruger naturligt, er det bedste råmateriale til principper.

Navngiv spændingerne. Når samtalen afslører en spænding (fx effektivitet vs. kvalitet), så løs den ikke — navngiv den. Det er dér, principperne bor.

Afslut med mønstre. Til sidst: læs noterne op. Spørg: hvilke temaer dukker op igen og igen? Det er jeres udkast til principper.

Hvad sker der nu

Trin 1 giver jer jeres principper. Trin 2 sætter dem i spil. Sammen udgør de en kontinuerlig praksis — ikke en engangsøvelse.

TRIN 2

Sæt principper i spil

Hav regelmæssige, strukturerede samtaler om AI med udgangspunkt i jeres principper. Udpeg en STAIR Master til at facilitere. Fasthold refleksioner og før dem tilbage. Opbyg fælles intuition over tid.

HURTIG START

Brug grundprincipperne

Hvis I ikke er klar til at bygge jeres egne, så start med de otte forskningsbaserede STAIR-grundprincipper. Download begynderguiden på www.STAIRmethod.org for det fulde sæt med spørgsmål og faciliteringstips.

Download begynderguiden

Den komplette guide til at bruge de otte grundprincipper — med afklaringsspørgsmål og faciliteringstips.

Udforsk hele metoden

Se, hvordan begge trin fungerer sammen på www.STAIRmethod.org/how-it-works

Vores team

Louise Harder Fischer

PhD, Lektor

IT-Universitetet i København

linkedin.com/in/louiseharderfischer

Sanna Marttila

Lektor i Digital Innovation

IT-Universitetet i København

linkedin.com/in/sannamarttila

Martin Lassen-Vernal

Kommunikationschef

Ekstern underviser, IT-Universitetet i
København

Københavns Kommune

linkedin.com/in/martinlassenvernal

Morten Christian Andersen

Webkonsulent & AI STAIR-master

Københavns Kommune

linkedin.com/in/mortenchristianandersen